

Úloha procesu EIA v preventivním dozoru oboru HOK

MUDr. Bohumil Havel
KHS Pardubického kraje

Návaznost PD v HOK

■ **Koncepce – strategie – plány:**

Zadání – např. spalovna PDO, průmyslová zóna, rychlostní silnice, bytová výstavba

■ **Územní plánování:**

Umístění do konkrétního území, odhad současného zatížení – stanovisko a určení podmínek

■ **EIA:** konkretizace stavby, vyhodnocení stávajícího zatížení lokality, dopadů stavby na okolí, hluková a rozptylová studie, HRA, ale zabráníme špatnému záměru na špatném místě ?

■ **PD:** dispoziční řešení, materiály, pracovní prostředí, hlukové limity, umístění stavby již neovlivníme

Legislativa - oblast zájmů KHS v úz. plánování a EIA

- ÚP - dotčený orgán chránící veřejné zájmy podle zvláštního právního předpisu (zákon o OVZ)
- EIA - dotčený správní úřad z hlediska vlivů na veřejné zdraví

Veřejné zdraví

= zdr. stav obyvatelstva a jeho skupin, který je určován souhrnem přírodních, životních a pracovních podmínek a způsobem života (§2 odst.1 zákona č.258/2000 Sb.)

Ohrožení veřejného zdraví

= stav, kdy míra zátěže obyvatelstva a jeho skupin rizikovými faktory přírodních, životních nebo pracovních podmínek překračuje obecně přijatelnou úroveň a představuje významné riziko poškození zdraví (§ 2 odst.2 zákona č.258/2000 Sb.)

Posouzení vlivů na veřejné zdraví v úz. plánování a EIA

- = zjistit míru zátěže obyvatelstva a jeho skupin rizikovými faktory
- = posoudit, zda překračuje obecně přijatelnou úroveň a představuje významné zdravotní riziko
- = vyhodnotit a posoudit předpokládaný budoucí stav – celkovou zátěž (pozadí + příspěvek záměrů)
- = netýká se jen hluku (ovzduší, půda, voda, potravní řetězec, stresové vlivy, využitelnost území – rekreace,

**Kdy míra zátěže obyvatel
rizikovými faktory překračuje
obecně přijatelnou úroveň a
představuje významné
zdravotní riziko?**

- **Úřední limit = přijatelná míra rizika**
- **Metodika HRA ($HQ > 1$, $ILCR > 10^{-6}$)
= existence rizika, ne významnost**

Posouzení významnosti míry zátěže obyvatel rizikovými faktory

- Obecný jednoduchý návod a kritérium není
- Je třeba vycházet z odborných znalostí jednotlivých rizikových faktorů a podmínek jejich působení na obyvatelstvo a rizikové skupiny populace = znát odborné pozadí (zdravotní význam) platných limitů
- U faktorů bez limitů – klasický postup HRA
- Umět tyto znalosti skloubit se zkušeností a vyhodnocením dané situace a používat je k argumentaci při rozhodování

Optimální postup k posouzení EIA

- ❖ Výchozí situace dotčené lokality a její populace
- ❖ Předpokládané vlivy záměru
- ❖ Zdravotní rizika – kvantitativní HRA (hluk, imise)
- ❖ Potenciální a nekvantifikovatelná zdravotní rizika
(*nf hluk, biologická agens, pachové látky, odpady a odpadní vody, potravní řetězec*) – kvalitativní HRA
- ❖ Jiné nepřímé vlivy na zdraví – *socioekonomické, psychologické, působící zprostředkovaně přes ovlivnění stylu života, obavy lidí – stresy ?*
- ❖ Úřední část – hlukové limity; imisní limity v místě pobytu lidí
- ❖ Informační hodnota hodnocení vlivů na veřejné zdraví pro veřejnost
- ❖ Aktivní a objektivní přístup KHS – vlastní znalosti, zkušenosti – *připomínky, podmínky, monitoring apod.*

EIA jako nástroj OPVZ

■ přednosti:

- zvyšuje odbornou úroveň a šíří pohledu HOK
- možnost zhodnotit zátěž populace
- první a poslední možnost důkladně posoudit a ovlivnit daný záměr
- prezentace KHS jako odborné instituce

■ omezení:

- většinou nedává prostor k výběru variant
- na EIA hřeší územní i strategické plánování
- nejistota podkladů a modelování, hodnocení ideálního provozního stavu bez vlivu lidského činitele

Způsobnost k hodnocení vlivů na veřejné zdraví v EIA

- Osvědčení odborné způsobilosti dle § 48 zák.č.93/2004 Sb. - vydává MZ:
 - platí na všechny vlivy, ale jen v EIA
- Autorizace k hodnocení zdravotních rizik dle § 83e zák.č.258/00 Sb. – vydává SZÚ:
 - pro jednotlivé sety HRA
 - na vše mimo EIA (*výjimky na vodu, hluk, k PD apod.*)
- Pracovníci odboru HOK KHS: *všeobecné oprávnění k HRA v rámci výkonu funkce včetně kontroly předkládaných HRA !!!*

Požadavky na autorizované HRA

- informace z věrohodných zdrojů – WHO a vědecké instituce zemí EU, popř. dalších
- odborně způsobilé laboratoře a výpočtové modely
- všechna nebezpečná agens nebo zdůvodnit výběr
- vztahy expozice a účinku na základě posledních vědeckých poznatků a vysvětlit je
- průměrný a nejvyšší reálný odhad expozice a všechny reálné expoziční cesty
- hodnotit riziko všech účinků – prahový akutní, chronický, karcinogenní (bezprahový)
- popis nejistot
- Identifikace použitých zdrojů informací

Zásady a postupy hodnocení a řízení zdr. rizik v činnostech odboru HOK - HEM-300-19.9.05/31693

- Úkol odborných pracovníků HOK KHS:
 - Rozpoznat existenci možného rizika, orientačně je zhodnotit a formulovat konkrétní zadání HRA.
 - Může provést HRA sám.
 - U předloženého HRA kriticky odborně posoudit jeho úplnost a správnost, u neúplného a nedostatečného provedení je vrátit k dopracování.
 - Výsledky HRA umět kvalifikovaně využít – rozhodnout o únosnosti a přijatelnosti rizika, stanovit na základě HRA podmínky.
 - Uplatnit své odborné znalosti a zkušenosti a v odůvodněných případech rozhodnout i v rozporu s názorem a doporučením zpracovatele HRA.
 - Znat podklady a postup odvození limitů, jejich zdr. zdůvodnění a podstatu rizika při jejich překročení, být schopen kvalifikované argumentace.

EIA – nejčastější typy záměrů

praktické poznámky
a zkušenosti

EIA – časté typy záměrů

- Dopravní stavby – silnice, dálnice
- Související doprava k jiným záměrům
- Obytné soubory
- Výrobní areály
- Zpracování odpadů – spalovny, skládky, bioplynové stanice
- Chovy hospodářských zvířat

Dopravní stavby

- Vycházet z intenzity dopravy a hustoty osídlení
- Nepožadovat podrobné kvantitativní hodnocení u ojedinělých staveb a nízké zátěže – jen kvalitativně
- Hluk a klasické škodliviny (PM_{10} , $PM_{2,5}$, NO_2 , benzen, event. BaP)
- HS a RS – výběr modelů, rozsah hodnoceného území – obchvaty, souběh staré a nové silnice
- Mít představu o výstupech hodnocení a jejich použitelnosti:
 - srovnání variant
 - argumenty k vynětí nejbližších staveb z bydlení
 - argumenty ke změně ÚP (obytná výstavba u silnice)
 - vyvrácení nepodložených obav nebo naopak jejich potvrzení

Obslužná doprava

- Totéž co u dopravních staveb
- Zvláště zvažovat skutečnou velikost problému – porovnat se stávajícím a běžným dopravním zatížením
- Obecně u všech typů záměru - nepožadovat hodnocení rizika pro hluk a imise ze stavební činnosti !!!
- Mít představu o výstupech hodnocení a jejich použitelnosti – např. doporučení k vybudování nového dopravního napojení mimo zástavbu

Obytné soubory

- Výběr lokalit = územní plán
- Hluk – vztahy pro HRA jen na základě venkovního hluku !!!!
- Ovzduší – trvat alespoň na dodržení IL PM_{10} , NO_2 , a benzenu v ročním průměru
- Příklady:
 - odpor stávajících obyvatel k dostavbě území
 - selhání územního plánu a hledání kompromisů
 - argumenty pro ochranu obytného území

Výrobní areály

- Zhodnotit technologii výroby – možné vlivy na okolí
- Zdůvodněný výběr škodlivin do RS
- Výchozí situace včetně ostatních záměrů – kumulativní vlivy (kapacita dopravy – hluk u zástavby kolem příjezdní kom., hluk ze stac. zdrojů celého areálu, imise specif. látek – Cr^{VI})
- Odpor lidí – obavy, snížení ceny nemovitostí, havarijní situace, světelný smog,

Zpracování odpadů

- Spalovny – rozsah RS podle základě emisních limitů, dá se zúžit screeningem, vždy PCDD/F + nejistoty, další produkty – škvára, popílek
- Skládky – pachy nechat na ŽP, RS na specifické látky – iluzorní
- Spalovny a skládky – epidemiologické studie (ca, VVV) – vysvětlení
- Bioplynové stanice – SO₂, ale hlavním problémem lidský faktor (skladba substrátu, kvalita digestátu, provozní kázeň)

Chovy hospodářských zvířat

- RS na amoniak – z hlediska rizika bez významu, nemůže být podkladem pro posouzení pachů
- Závažnější je asi sirovodík a bioaerosol, ale na ten nejsou podklady pro RS
- Kvalitativní hodnocení rizika – popis toho, co se zatím zjistilo a jaké jsou hypotézy
- Pachy – jen obecně zdravotní význam, jinak nechat na ŽP
- PHO – jen orientační pomůcka